

## ATZAR HADI PROIEKTUA

# Errobi eta 1970ak omentzeko musika proposamena

1970eko hamarkada oso garai bizi eta emankorra izan zela konturatzeko informazioa eskaintzen du *Atzar hadi* musika proposamenak, baita euskal rockaren hastapenez oroitzeko parada eskaini ere. Frankismoaren amaiera, Txiki eta Otaegiren fusilamenduak, ikastolen sorrera, Txileko gertaerak... Garaikoa da Errobi taldea. Haien kantuak testuinguruan kokatuta eskaini ditu Xabi Peryk bultzatutako musika proposamenak. Iazko maiatzean Miarritzeko Atabalen aurkeztu ondotik, lehen emanaldia egin dute Gipuzkoan, Hernani eta Astigarraga arteko Oialume biltokian.

 PATXI GAZTELUMENDI

**S**arako trinketean Xabi Pery eta Jojo Bordagarairekin hitzordua egin, eta musikaz hizketan hastea dena da bat. Aspaldiko oroitzapenei buruz ari garela, egungo kontzertuen proposamenak horman zintzilik daude trinketeko ostatuan. Saran sortua da Pery musikaria, eta Amikuzetik jina elkarrizketara Bordagarai kantaria.

“Marokora oporretara joan nintzen duela bi urte, eta itzulitakoan gaizki nintzen. Ezin nuen oinez egin, ezin ohetik jaiki. Bi hilabetez egon nintzen horrela, eta hamar bat kilo galdu nituen”, gogoratzen eta kontatzen hasi da Pery. “Medikuek ez zuten asmatzen zer neukan, ezta nik ere. Azterketak, pisua galtzen jarraitu, arrangura, eta bizitza bera jokoan dela uste duzu une batez. Galdera bat egin nion ene buruari: ‘Zer da bizitzan egiteko daukazun hori?’ Bizitza honetan Errobi eskertu nahi nuen, beraiek gabe ez nintzatekeelako sekula

musikari izanen”. Estimua berezia dio Errobiri: “Hemen bizi izan naiz beti; 10 urte nituenean, ardiak eta bonetak baino ez nituen ikusi. Errobi ezagutu eta zerbait aldatu zen ene bizitzan, euskaraz abesturik, sekulakoa izan zen niretzat”.

Bi hilabeteren ostean, gibel barenan mikrobio tropikala zuela jabetu ziren medikuak, gibelari eragiten ziona. Behin gaitza aurkitzean, bizkor sendatu zen. “Baina ene asmo horrek hor jarraitzen zuen, zerbait egin nahi nuen eta lantzen hasi nintzen”. Esan bakarrik ez; sendatu bezain fite, musikariak biltzen hasi zen.

“Musikari zerrenda bat banuen, oso musikari onak, baina batzuk ezagutu ere ez nituen egiten. Banan-banan deitzen hasi, eta denek baiezkoa eman zidaten. Ideia ona iruditu zitzaien Errobiren kantuak hartu eta taldea eta 1970eko giroa omentzea” azaldu du apal-apal.

Aurretik, Mixel Ducau eta Anje Duhalde ere deitu zituen –Errobiren bi zutabeak–, beraiek proiektua aurretik ezagutzea nahi zuelako: “Mixel etxera etorri zen, dena aurkeztu nion, ordubete baino gehiago hizketan aritu ginen, eta horrela agurtu ginen. Arratsalde berean deitu nion Duhalderi. Zalantzak agertu zituen, baina egin nahi banuen, egiteko erran zidan. Berak ez balu ongi ikusi, ez nuen *Atzar hadi* martxan jarriko”.

### MUSIKARIAK HAUTATZEN

“Grabazio estudioa nuenean ezagutu nuen Bordagarai, eta banekien bere ahotsa ondo moldatuko zela Errobiren kantuekin. Mikel Artieda, berriz, ezagutzen dugun baxu jolerik onena da dudarik gabe. Patrick ere, bateria jotzen duena, saratarra da, eta txikitatik ezagutzen dugu elkar. Umetan sortu genuen gure lehen rock taldea, pentsa. Zazpiak bat dantza taldearen entsegu lokalean aritzen ginen gu ere. Xabi Al-



OIALUMEKO KONTZERTUA. JOSU AR TOLA

bistur, gitarra akustikoan, oso-oso ona. Teklalaririk ez nuen ezagutzen, baina topatu dugun Javier Perez de Azpeitia izugarria iruditzen zait”.

Bordagaraik ere ondo atxikitzen du memorian Peryren deia jasotzean zer pentsatu zuen: “2022ko uztaila zen, bere ideia azaldu zidan, Errobi taldea omentzeko talde bat muntatu nahi zuela. Baietz erran nion. Errobi taldearekin handitu bainaiz, etxean entzun ditut beti, eta ez nuen zuzenean entzuteko aukera izan. Gauza bera erran nien Anje eta Mixeli, telefonoz”.

Musikarien baietza lortuta, lanean jarri ziren. “Abestiak hautatu genituen lehenbizi: lehen bi diskoetakoak denak, hirugarren lana zuzeneko da, eta azken diskoan, abestiak ordu laurdenetik gorakoak dira; beste bide bat dago hor”.

## 50 URTE DITUZTEN ABESTIEN KONPONKETAK

1973. urtean sortu zen Errobi taldea,

eta oso denbora laburrean bi disko plazaratu zituzten. Lehenbizikoa *Errobi*, 1975ean, eta *Gure lekukotasuna* gero, handik bi urtera.

Nola prestatzen dira duela 50 urteko abestiak gaurko egunean jotzeko? Bizkor erantzun du Peryk: “Lehenbizi diskoak berriz entzun, eta musikari bakoitzak bere parte etxean landu behar du. Hasieran notaz nota, abestiak diskoan agertu bezala egitea pentsatu genuen, baina oso zaila zela konturatu ginen berehala. Mixel Ducauren jotzeko modua eta Anje Duhalderen abesteko gaitasuna ezin dira jarraitu. Bakoitzak dakien moduan moldatu ditu kantuak, eta lasaigo aritu gara”.

Bordagaraik bere metodoa azaldu du: Youtubetik eta beste plataforma batzuetatik abestien zerrenda sortu eta etengabe entzun ditu. Duhalde eta Ducau kantuz nola ari ziren ondo behatzen aritu da; aitortu du hobe moldatu dela arrangoiztarraren moldean, Ducaure-

nean baino. “Egiteko gisan ikusi nuen nire burua. Ez notaz nota, baina erronka bezala hartu nuen, eta lotu nintzaion lanari. Gure pertsonalitatea eman diogula iruditzen zait”.

Berarekin batera beste abeslari bana izan du Miarritzeko eta Astigarragako kontzertuetan: Patxi Amulet aritu zen Miarritzen –600 lagun baino gehiago egon ziren emanaldi horretan–, eta Patxi Etxeberrik kantatu du Astigarragan.

## FRANCO HIL OSTEAN, ERROBI ITZULI DA GIPUZKOARA

Entsegu gehiago egin, eta urte berriarekin batera, promozioan aritu ziren. Hego Euskal Herriko irrati eta hedabideetan elkarrizketak eskaini, eta jendearen artean ezezaguna den proposamena izan arren, jende andana bildu zuten sagardotegi giroko asteburuan: “Garaian musika hau debekatua zen Hego Euskal Herrian, eta 50 urteren buruan, Franco aspaldi hil ostean, Erro-



1970ean, Baionan, protesta antifrankista.



Gose greba bat elizaren atarian, Gabonetan.

DANIEL VELEZ



biren doinuak itzuli dira Oialumera ere; oso garrantzitsua izan da guretzat”.

Bordagarai luzaz ibili zen Ramuntxorekin kantuan, baina batez ere Lapurdi eta barnealdeko plazak eta aretoak zituzten girotzen: “Oialume ez nuen ezagutzen, eta sagardotegia izanik bitxia da. Historiaz betetako leku mitiko bat, gogoia nuen bertan egoteko eta Hegoaldeko publikoarekin gurutzatzeko berriz”. Kontent eginiko emanaldiarekin eta izandako giro ederrarekin.

Bordagarai aitortu du, musika estiloari dagokionean, bera gehiago folkari loturik egon dela: “Errobi rocka da, baina ez soilik rocka”. Eta albotik Peryk zehaztapena egin dio: “Errobiren abesti guztiak gitarra akustiko batekin jo daitezke”. Eta horretan bat datoz biak.

Eta jarraian, beste gogoeta luzatu du Peryk: “Errobiren musika jo eta entzuteak bere zentzua du giro batera atxikirik. *Telebista* abestia jo dezake plazako talde batek herriko jaietan, eta ongi dago, baina zentzu guztia bere testuinguruan hartzen du, horregatik garrantzia berezia eman diogu 1970eko hamarkadako kokapenari”.

Hortik aurrera, proiektua egokitu eta aldatu daitekeela dio Peryk: “Errobirena egin dugun bezala, garai horretako beste talde batzuk eta beraien abestiak sartu daitezke garai horretan, Itoiz edota Guk”.

Estradizioak salatzen manifestazioa, Baionan.



### “MEREZI IZAN DU”

Bistan denez, Errobi baino harago doan omenaldia da Atzar hadi: “Ireki egin dugu proposamena; 1970eko hamarkada oroitarazteko, bizi zutenek berriz gogoratzeko, eta ezagutu ez dutenentzat ikasgai bat da”.

“Oso pozik gaude egin dugunarekin. Musika bizitza da. Musika bizi behar da. Eta proiektuak egitea beti da ederra”, adierazi du baikor Pery saratarrak: “Nik Itoiz taldearekin bizi izan nuen. Prozesu artistikoa zinez ederra da, eta zuzenean jotzea ere bai. Eta abentura hau ederra izan da. Zuzenean jotzea eta historia kontatzea”. Errobik merezi izan du horrenbeste. ●

**OHARRA:** Argia.eus-en, erreportajearekin batera, entzungai daukazu Atzar Hadi-k grabatutako *Gure lekukotasuna* abestia, jatorriz Errobirena dena.

## “Find the cost of freedom”

Bernard Tavitian Errobiren azken ekoizletako batekin ere hitz egin zuen Peryk, eta proiektua azaldu zionean, berak kontatu zion nola Errobik Steven Stillsen abesti baten bertsioa egiten zuen amaieran: *Find the cost of freedom*. Zorigaitzez, Peryk berarekin hitz egin eta hamabost egunetara zendu zen Tavitian ekoizlea.

“Hitzak ingelesez hartu eta bertsioa prestatu zuen Jajok, eta *Askatasun sari* deitu zion”, dio Peryk. Bi emanaldietan abesti horrekin amaitu dituzte kantaldiak. “Ezusteko handia izan da guretzat, baita publikoarentzat ere. Ez dago diskoetan, baina garaiko giroa biltzen du. Opari bat da”.



# 1970eko hamarkada, iruditan

**E**rrobiren musika lantzen hasi ginenean, argi genuen jendea testuinguruan jarri behar genuela, garaiko gertakizun eta aldarrikapenetan”, adierazi dute Peryk eta Bordagaraik.

“Ez da soilik Errobiren musika jotzea, proiektua ireki eta 1970eko hamarkada eta garaiko musika ezagutarazi nahi genuen. Pedagogia apur bat eginez, jende askok garai hori ezagutu ez zuelako”. Eta 1970eko hamarkadako gertaerak –Errobik asko kantuetara ekarriak– gogoratzen hasi dira solasean ari ginela: “Hego Euskal Herrian Franco zegoen, Txileko gertaerak ere biziki garrantzitsuak izan ziren, langile mugimendua, Txiki eta Otaegiren fusilamendua, errefuxiatuak... Beraz, horregatik diogu: soilik Errobiren musika jotzea ez zen aski, ez behintzat guretzat”.

Daniel Landart idazlea izan zen Errobiren kantuteghiaren letragilea, eta orain ere hainbat testu sortu ditu, Errobiren garaia historian kokatzeko: “Esaten dena itzuli dugu beste hizkuntza batzuetara, irudiak erakutsi, afixak... QR kodea ere jarri

dugu sarreran, jendea historiara konektatu dadin”.

“Miarrizten konturatu ginen kontzertura etorritako jende askok ez zuela garaia ezagutzen, edota ez dela euskaraz mintzatzen. Kostaldeko jendea, batik bat. Baina behintzat interesa agertu zuten euskal kulturarekiko, eta hurbildu ziren. Guk bizi izan duguna erakutsi nahi izan dugu, xumeki”, zehaztu du Peryk. Eta jarraian Bordagaraik letren gaineko gogoeta egin du: “Landarten testuetan badira beste gai batzuk, telebista adibidez, eta bere profetia gauzatu dela ikusi dugu. Duela 50 urte erraten zituenak gertatu egin dira. Etxebizitzaren afera edo turismoa, adibidez, begira nola gauden”.

Frantxoa Teilagorrik bildutako garaiko afixak agertu dituzte bi kontzertuetan, pantaila handi batean. Landartek idatzitakoei Pantxoa Etxegoienek jarri die boza, eta emanaldietan entzuten dira abestien sarrera gisa, Dani Velezen zuri-beltzeko irudiak tartekatuta. Eta, kantuz kantutara, Errobiren eta Euskal Herriaren historia osatzen da kontzertuan.



FRANTXOA TELLAGORRI